ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№7(3)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 338 sahifa,
25-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Imkoniyati cheklangan talabalarda jismoniy sifatlarni sport mashg'ulotlari yordamida rivojlantirishning afzalliklari 8
Davronov Rustam Ilxomovich

Использование фонетических игр и современных технологий в обучении русскому языку в общеобразовательных школах Узбекистана 15
Абумалик Муталлиевич Дедаханов

Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish muammo va yechimlar 20
Qudratov O'ktam G'ofurovich

The Role of Motivation in Learning English 25
Kamoldinova Mushtariybonu Azizbek qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim muhitini boshqarishning ijtimoiy-pedagogik asoslari 30
Axrarova Gulrux Gulamkadirovna

Bo'lajak logopedlarda metakognitiv-diagnostik kompetentlikni rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi 37
Suvankulova Shaxnoza Karimkulovna

Ingliz tili darslarida individual va pragmatik yondashuvni amalga oshirish texnologiyalari 43
Yuldasheva Dilnoza Bobojonovna

Talabalarning texnologik fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning tarkibiy komponentlari 48
Kushbakova Barno Batirkulovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni joriy etishda ijtimoiy hamkorlik va jamoatchilik fikrini shakllantirish 54
Arslanova Madinaxon Mansurovna

O'quvchi-yoshlarga axloqiy ta'lim-tarbiya berishda qoraqalpoq dostonlarining ahamiyati 59
Esemuratova Turganbike Aytmuratovna

Talaba markazli yondashuv asosida ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi 63
Narzullayeva Firuza Olimovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 5-6 yoshdagi bolalarni kasbga yo'naltirish bo'yicha metodik xizmatni takomillashtirish 67
Rizayeva Munisxon Maxkamovna

Generativ sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari 71
Shodiyev Azizbek Olim o'g'li

Shaxs kamolotida psixologik salomatlikning ahamiyati va asosiy ko'rsatkichlari 76
Xolova Yulduz Erkinovna

Zamonaviy ta'lim paradigmasida fizika fanini o'qitish: virtual va to'ldirilgan borliq hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining integrativ metodikasi 83
Zuhriddinov Farrux Faxriddin o'g'li

Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarning o'qish samaradorligini oshirish 87
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual faolligini rivojlantirishga ta'sir etuvchi individual-psixologik omillar 90
Djurakulova Munira Suyunovna

Ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlarni takomillashtirish modeli hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri 97
Narzullayeva Firuza Olimovna

Народное творчество как великое сокровище интеллектуального воспитания 102
Матмуратова Гулистан Камалатдиновна

Raqamli intellekt: o'quvchilarda mediasavodxonlik kompetensiyasini rivojlantirish – davr talabi 108
Nishonova Muattarxon Alisherovna, Toirova Nafisa Muzaffar qizi

Umumta'lim fanlaridan dars samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari 111
Toshmamatova Munisa Toshmamatovna

Xorazm viloyatida ekoturizmni rivojlantirish istiqbollari (tumanlar kesimida) 115
Xo'jyozova Dildora Shonazar qizi, Dusanova Sharofat Baltaboyevna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida innovatsion tafakkur ko'nikmalarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari 121
Kadirova Dildora Najadbekovna

The Integration of Artificial Intelligence in English Language Teaching: Opportunities and Challenges 125
Moxinur Yusupova

Pragmatik-tizimli portfolio (PTP) texnologiyasi: talabalar reflektiv tafakkurini faoliyat dalillari asosida rivojlantirish 131
Abdullayeva Ziroatxon Qurbonovna

Sog'lig'ida cheklovlari mavjud bolalar jismoniy va psixologik holatini takomillashtirishda yengil atletika mashg'ulotlarining ahamiyati 136
Hikmatova Nigoraxon Hasanboy qizi

Art badiiy ta'limning rivojida klaster yondashuvi 140
A. S. Umarov

Simulyatsion o'yin muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-hissiy kompetentligini shakllantirish imkoniyatlari 143
Turg'unova Mohinaxon Akmaljon qizi

O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari (empirik tadqiqot) 150
Toshpolatova Robiya Akmal qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida milliy mafkurani shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish 154
Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Esanova Mehrigul Qurbanazarovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi dizartriyaning yengil shakliga ega 6-7 yoshli bolalardagi nutq kamchiliklarini o'yin texnologiyalari asosida korreksiyalashning samaradorligi 159
Baxadirova Zulfizar Azimbayevna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ va ijtimoiy-hissiy kompetensiyalarni baholashning diagnostik vositalarini tanlash va qo'llash metodikasi 163
Abdullayeva Munojot Muxtorovna

Talabalarni o'quvchilarning tibbiy tashxisiga mos pedagogik yondashuvlardan foydalanishga o'rgatish usullari 169
Yuldashova Iroda Dilshodovna

Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalarining tashkil etilishi 174
Yusupjanova Shaxnoz Mirzatillayevna

O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida raqamli STEAM muhitini joriy etish: o'qituvchilar tayyorgarligi va infratuzilma cheklovlari tahlili 178
Abdullayev Doston Sheraliyevich

Bo'lajak maxsus pedagoglarning faol fuqarolik kompetensiyasining tarkibiy-mezonli modeli va rivojlanganlik darajalari 183
Sultonov Muxammadali Fayzulla o'g'li

Совершенствование механизмов интеграции стратегического и функционального менеджмента на основе анализа деятельности государственных и международных филиалов вузов 189
А. М. Магрупов

Решение педагогических проблем, возникающих при обучении письму леворуких учащихся начальных классов 194
Эгамбердиева Юлдуз

Biologiya ta'limida generativ sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va metodik asoslari 198
Parmonova Marjona O'ktam qizi, Baybayeva Muxayyo Xudoyberganovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bolalarda emotsional intellektni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari 204
Sherdanova Farangiz Raxmat qizi

Zamonaviy televideniyeda suxandon nutqining tabiiyligi va auditoriya bilan ishonchli muloqot 208
Maxanbetova Dilnoza

10-sinf kimyo darslarida "Spirtlar" bo'limini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish metodikasi..... 211
Nazarova Yulduz Atamuratovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishda ijodiy o'yinlardan foydalanish 215
Yuldasheva Shoxida Botirovna, Kurbanbayeva Moldir Abatbay qiz

Milliy taraqqiyot g'oyalarida jadid ayollarining o'rni..... 220
Ergashova Mehriniso Husniddin qizi

Mahalla – oila – ta'lim muassasasi hamkorligi..... 223
Muxtarov Utkirjon Mutalibjanovich, Abdusamatov Ozodbek

Oliy ta'lim muassasalarida "Mikrobiologiya" modulini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari 227
Reymova Erkinay Atabayevna

Raqamli ta'lim transformatsiyasi sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik omillari..... 232
Abdusamiyev Dilmurod Abdug'ani o'g'li

Translanguaging as a Pedagogical Resource in Uzbek EFL Classrooms: Insights from a Classroom Observation 238
Aziza Sobirova

Katta maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy tasavvurini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari..... 243
Otayeva Salamat Sabirovna

System-Structure Research of Artificial Intelligence Terms 250
Odilova Fotima

Oliy ta'lim tashkilotlarida qo'llaniladigan zamonaviy ta'lim metodlarining mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari..... 259
Berdiyeva Nilufar Axatovna

Zamonaviy smart texnologiyalar asosida talabalarning texnik fikrlash kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari..... 267
Eshonqulova Madina Nosir qizi

Модель развития проектно-конструкторской компетентности студентов с использованием автоматизированных цифровых программ..... 272
Камолова Махлиё Акбар кизи

Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar darslarida sun'iy intellekt vositalari asosida tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish metodikasi..... 277
Savriddinova Mexrinoz Ulug'bekovna, Ro'zimatov Jamshid Alisher o'g'li

Ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tug'ruqdan keyingi davr ayollarida onalikdan mamnunlik bilan bog'liqligi..... 282
Kalandarova Madina Baxadirovna

Bo'lajak o'qituvchilarda lingvistik kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari 285
Kamolova Mashhura Otabek qizi

Terminology and Lexical Problems in Modern Linguistics and AI..... 289
Odilova Fotima

Adabiy ta'limda badiiy matnlar orqali o'qish kompetensiyalarini takomillashtirish metodikasi 294
Abdujabborova Nilufar Rustamjon qizi

Tajriba-sinov ishlarini tashkil etish, uning bosqichlari va diagnostika metodikalari 298
Boltayeva Go'zal Komilovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy muloqotini rivojlantirishda matn bilan ishlashning assotsiativ tafakkurga asoslangan metodikasi 302
Hamroyeva Xolida Rizoqul qizi

Bo‘lajak biologiya o‘qituvchilarining kasbiy-metodik kompetentligini baholashning kvalimetrik asoslari 307
Niyozova Shahlo Abdusaitovna

Oilaviy holat, ma’lumot darajasi va pedagogik stajning ayollar emotsional barqarorligiga ta’sir etuvchi psixologik xususiyatlari 313
Pulatova Dilfuza Baxramovna

“Kommunikativ kompetensiya”ning tarkibiy komponentlari..... 318
Saidova Sumbuloy Otabayevna

Kasbiy kompetensiyani shakllantirishda sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish 321
Xamidova Zaynura Ramazonovna

Wiki texnologiyasi asosida ingliz tili darslarini tashkil etish bosqichlari 324
Yunusova Dildora Hamrakulovna

Nogiron farzandli turli yoshdagi onalarning psixologik farovonligi bilan depressiya, xavotir va stress o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik..... 328
Kasimova Xulkar Atabayevna

Talaba-qizlarda sog‘lom turmush tarzi qadriyatlarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari 332
Esanova Gulchehra Boybo‘ri qizi

RAQAMLI TA'LIM TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA PROFESSOR-O'QITUVCHILARNING KASBIY MOTIVATSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI

Abdusamiyev Dilmurod Abdug'ani o'g'li
Turan International University dotsenti,
pedagogika fanlari doktori (DSc)

https://orcid.org/0009-0000-0934-5783

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli ta'lim sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillar tizimli tahlil qilingan. Ta'limning raqamli transformatsiyasi professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyati mazmunini, o'qitish metodlarini hamda pedagogik kompetensiyalarga qo'yiladigan talablarni tubdan o'zgartirayotganligi asoslab berilgan. Tadqiqotda kasbiy motivatsiyaning rivojlanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, jumladan, raqamli kompetentlik, innovatsion pedagogik faoliyat, uzluksiz kasbiy rivojlanish, akademik qo'llab-quvvatlash, refleksiv faoliyat va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, kasbiy motivatsiya, raqamli kompetentlik, uzluksiz kasbiy rivojlanish, refleksiv faoliyat, innovatsion pedagogika, akademik motivatsiya, professional rivojlanish, ta'lim transformatsiyasi.

Abstract: This article presents a systematic analysis of the pedagogical factors influencing the development of professional motivation among university teachers in the context of digital education. It substantiates that the digital transformation of education is fundamentally changing the content of teachers' professional activities, teaching methods, and the requirements for pedagogical competencies. The study analyzes the internal and external factors affecting the development of professional motivation, including digital competence, innovative pedagogical activity, continuous professional development, academic support, reflective practice, and the opportunities provided by artificial intelligence technologies.

Key words: digital education, professional motivation, digital competence, continuous professional development, reflective practice, innovative pedagogy, academic motivation, professional development, educational transformation.

Аннотация: В данной статье представлен системный анализ педагогических факторов, влияющих на развитие профессиональной мотивации профессорско-преподавательского состава в условиях цифрового образования. Обосновано, что цифровая трансформация образования коренным образом изменяет содержание профессиональной деятельности преподавателей, методы обучения, а также требования, предъявляемые к педагогическим компетенциям. В исследовании проанализированы внутренние и внешние факторы, влияющие на развитие профессиональной мотивации, включая цифровую компетентность, инновационную педагогическую деятельность, непрерывное профессиональное развитие, академическую поддержку, рефлексивную деятельность и возможности использования технологий искусственного интеллекта.

Ключевые слова: цифровое образование, профессиональная мотивация, цифровая компетентность, непрерывное профессиональное развитие, рефлексивная деятельность, инновационная педагогика, академическая мотивация, профессиональное развитие, трансформация образования.

KIRISH

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi hamda raqamli transformatsiya oliy ta'lim tizimida professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyati mazmuni va xarakterini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli ta'lim muhiti pedagoglardan nafaqat yangi texnologiyalarni o'zlashtirishni, balki ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida loyihalash, raqamli pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish va uzluksiz kasbiy takomillashuvga tayyor bo'lishni ham talab etmoqda. Shu sababli professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish zamonaviy oliy ta'lim tizimining strategik vazifalaridan biriga aylanmoqda.

Kasbiy motivatsiya pedagogning kasbiy faoliyatga bo‘lgan ijobiy munosabatini, o‘zini o‘zi rivojlantirishga intilishini, innovatsion faoliyatda ishtirok etish faolligini va kasbiy samaradorligini belgilovchi muhim omildir. Ayniqsa, raqamli ta’lim sharoitida yangi platformalar, elektron ta’lim resurslari, masofaviy ta’lim texnologiyalari va sun’iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish professor-o‘qituvchilardan doimiy o‘rganish, moslashuvchanlik va kasbiy faollikni talab qiladi. Mazkur jarayon esa motivatsiya darajasi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, motivatsiyaning pasayishi raqamli innovatsiyalarni qabul qilish sur’atiga, pedagogik faoliyat sifatiga va ta’lim natijalariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Ilmiy tadqiqotlarda kasbiy motivatsiya ko‘proq ichki va tashqi motivlar tizimi, kasbiy ehtiyojlar, o‘zini o‘zi rivojlantirishga intilish hamda mehnat samaradorligini belgilovchi psixologik omillar nuqtai nazaridan o‘rganilgan. So‘nggi yillarda olib borilgan izlanishlarda esa raqamli transformatsiya sharoitida motivatsiyaga ta’sir etuvchi omillar, xususan, raqamli kompetentlik, institutsional qo‘llab-quvvatlash, akademik erkinlik, uzluksiz kasbiy rivojlanish imkoniyatlari va innovatsion pedagogik muhitning ahamiyati tobora ortib borayotgani ta’kidlanmoqda.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy ishlarda professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasi asosan psixologik yoki boshqaruv nuqtai nazaridan tahlil qilingan bo‘lib, uni raqamli ta’lim muhitining didaktik imkoniyatlari bilan uyg‘un holda rivojlantirishning pedagogik omillari yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Ayniqsa, raqamli ta’lim platformalari, sun’iy intellekt vositalari, refleksiv faoliyat, akademik hamkorlik va uzluksiz kasbiy rivojlanishning professor-o‘qituvchilar motivatsiyasiga kompleks ta’sirini aks ettiruvchi pedagogik model bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar cheklangan.

Raqamli ta’limning jadal rivojlanishi sharoitida professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini faqat moddiy rag‘batlantirish bilan izohlash yetarli emas. Motivatsiya pedagogning kasbiy qadriyatlari, innovatsion faoliyatga tayyorligi, raqamli texnologiyalarni o‘zlashtirish darajasi, ilmiy izlanishlarga qiziqishi, akademik hamkorlik muhiti va ta’lim muassasasida yaratilgan tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlarning o‘zaro ta’siri natijasida shakllanadigan murakkab pedagogik hodisadir. Shu bois mazkur omillarni yagona pedagogik tizim sifatida o‘rganish nazariy va amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi raqamli ta’lim sharoitida professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishga ta’sir etuvchi pedagogik omillarni aniqlash, ularning o‘zaro funksional bog‘liqligini ilmiy asoslash hamda kasbiy motivatsiyani rivojlantirishning konseptual pedagogik modelini ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kasbiy motivatsiya pedagogika, psixologiya va ta’lim menejmenti fanlarida shaxsning kasbiy faoliyatga ongli munosabati, kasbiy maqsadlarga erishishga intilishi hamda uzluksiz o‘zini o‘zi rivojlantirishga undovchi ichki va tashqi omillar tizimi sifatida talqin etiladi. Zamonaviy oliy ta’lim tizimida professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasi nafaqat ta’lim sifati, balki innovatsion faoliyat, ilmiy tadqiqotlar samaradorligi va ta’lim muassasasining akademik raqobatbardoshligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Kasbiy motivatsiyaning nazariy asoslari A. Maslowning ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasi, F. Herzbergning ikki omilli motivatsiya nazariyasi, E. Deci va R. Ryan tomonidan ishlab chiqilgan o‘z-o‘zini belgilash (Self-Determination Theory) nazariyasi hamda V. Vroomning kutishlar nazariyasida keng yoritilgan. Mazkur nazariyalarda shaxsning kasbiy faolligi ichki ehtiyojlar, kasbiy qadriyatlar, erishilgan natijalarni qadrlash, mustaqillik va o‘z kasbiy salohiyatini ro‘yobga chiqarish imkoniyatlari bilan izohlanadi. Raqamli ta’lim sharoitida esa mazkur omillar professor-o‘qituvchilarning yangi pedagogik texnologiyalarni o‘zlashtirishga tayyorligi, innovatsion faoliyatdagi ishtiroki va uzluksiz kasbiy rivojlanish ehtiyoji bilan uyg‘unlashadi.

Xalqaro tadqiqotlarda raqamli transformatsiyaning professor-o‘qituvchilar motivatsiyasiga ta’siri alohida ilmiy yo‘nalish sifatida shakllanmoqda. DigCompEdu konsepsiyasida pedagoglarning raqamli kompetentligi kasbiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida baholanib, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish pedagogning kasbiy faolligi va innovatsion salohiyatini oshirishi ta’kidlanadi.

UNESCO ICT Competency Framework for Teachers hujjatida esa raqamli kompetentlik uzluksiz kasbiy rivojlanish bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan kompetensiyalar majmui sifatida talqin qilinadi. Shuningdek, TPACK modeli texnologik, pedagogik va fan mazmuniga oid bilimlarning integratsiyasi professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini mustahkamlashga xizmat qilishini asoslaydi.

Mahalliy pedagogika fanida professor-o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishi, pedagogik mahorati va kasbiy kompetentligini takomillashtirish masalalari N.A. Muslimov, M.H. Usmonboyeva, D.M. Sayfurov, A.B. To‘rayev, J.G‘. Yo‘ldoshev, S.A. Usmonov, B.X. Xodjayev va boshqa olimlarning ilmiy tadqiqotlarida yoritilgan.

Xususan, N.A. Muslimov pedagogning kasbiy rivojlanishini uzluksiz ta’lim jarayoni bilan bog‘liq holda tahlil qilib, kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda motivatsiya, refleksiya va o‘zini o‘zi rivojlantirish muhim o‘rin tutishini asoslaydi.

M.H. Usmonboyeva va hamkorlari pedagogik kompetentlikni rivojlantirishda kreativ yondashuv, innovatsion faoliyat va uzluksiz kasbiy takomillashuvning metodik asoslarini ishlab chiqqan.

J.G‘. Yo‘ldoshev pedagogik texnologiyalarni ta’lim jarayoniga joriy etish pedagogning kasbiy faolligi va metodik mahoratini rivojlantirishning muhim sharti ekanligini qayd etadi.

Shuningdek, B.X. Xodjayev pedagogning kasbiy faoliyatini tashkil etishda kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik refleksiya va uzluksiz o‘zini o‘zi rivojlantirishning ta’lim sifati bilan bevosita bog‘liqligini ilmiy asoslaydi. Mazkur tadqiqotlar professor-o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishini yoritishda muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlarda professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini raqamli ta’lim muhiti nuqtai nazaridan yoritishga oid qimmatli ilmiy natijalar to‘plangan. Xususan, raqamli kompetentlik, sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish, refleksiv faoliyat, akademik qo‘llab-quvvatlash, institutsional rag‘batlantirish hamda uzluksiz kasbiy rivojlanish omillarining pedagogik ahamiyati ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Mazkur tadqiqot ushbu ilmiy yondashuvlarni o‘zaro uyg‘unlashtirish va ularni yaxlit pedagogik tizim sifatida konseptuallashtirishga qaratilgan.

Mazkur tadqiqot aynan ushbu ilmiy bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan bo‘lib, raqamli ta’lim sharoitida professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish omillarini yagona pedagogik tizim sifatida asoslash, ularning o‘zaro ta’sir mexanizmlarini aniqlash hamda amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlarini ishlab chiqishni nazarda tutadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini raqamli ta’lim transformatsiyasi sharoitida rivojlantirishga ta’sir etuvchi pedagogik omillarni aniqlash va tizimlashtirishga qaratilgan nazariy hamda qiyosiy tahlil metodologiyasidan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning tizimli, kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlari asos qilib olindi.

Tadqiqotning metodologik asosini kasbiy motivatsiya, raqamli kompetentlik, uzluksiz kasbiy rivojlanish hamda pedagogik innovatsiyalar bo‘yicha xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari, xalqaro tashkilotlarning me’yoriy-uslubiy hujjatlari hamda oliy ta’lim tizimida raqamli transformatsiyani tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi.

Tadqiqot davomida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

1. **Nazariy tahlil metodi** – kasbiy motivatsiya, raqamli pedagogika va professor-o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar hamda ilmiy maqolalarni o‘rganish va umumlashtirish uchun qo‘llanildi.
2. **Qiyosiy-taqqoslash metodi** – mahalliy va xorijiy ilmiy yondashuvlar, DigCompEdu, UNESCO ICT Competency Framework for Teachers hamda TPACK kabi konseptual modellarni o‘zaro taqqoslash orqali ularning umumiy va farqli jihatlarini aniqlashda qo‘llanildi.
3. **Tizimli tahlil metodi** – professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishga ta’sir etuvchi pedagogik omillarni yagona tizim sifatida tahlil qilish hamda ularning o‘zaro funksional bog‘liqligini aniqlash imkonini berdi.
4. **Analiz va sintez metodlari** – tadqiqot natijalarini umumlashtirish, pedagogik omillarni mazmuniga ko‘ra guruhlash va konseptual modelni ishlab chiqishda qo‘llanildi.
5. **Mantiqiy umumlashtirish metodi** – olingan ilmiy natijalar asosida xulosalar chiqarish va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishda foydalanildi.

Mazkur metodlarning kompleks qo‘llanilishi professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishga ta’sir etuvchi qadriyatli-motivatsion, raqamli kompetentlik, innovatsion-pedagogik, refleksiv-rivojlantiruvchi, institutsional qo‘llab-quvvatlash, rag‘batlantirish hamda raqamli ekotizim omillarini ilmiy jihatdan tizimlashtirish, ularning o‘zaro funksional bog‘liqligini asoslash va kasbiy motivatsiyani rivojlantirishning konseptual pedagogik modelini ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ilmiy-pedagogik adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda mahalliy va xorijiy tadqiqotlarning qiyosiy tahlili raqamli ta’lim sharoitida professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasi ko‘p omilli pedagogik hodisa ekanligini ko‘rsatdi. Kasbiy motivatsiya faqat shaxsning ichki ehtiyojlari yoki tashqi rag‘batlantirish tizimi bilan emas, balki raqamli ta’lim muhiti, institutsional qo‘llab-quvvatlash, uzluksiz kasbiy rivojlanish imkoniyatlari, innovatsion pedagogik faoliyat va refleksiv o‘zini o‘zi rivojlantirish jarayonlarining o‘zaro ta’siri natijasida shakllanadi.

Tadqiqot davomida professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar tizimlashtirildi hamda ular mazmuniga ko‘ra yetti guruhga ajratildi (1-jadval).

1-jadval: **Raqamli ta'lim sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantiruvchi pedagogik omillar**

Pedagogik omillar	Mazmuni	Kutilayotgan natija
Qadriyatli-motivatsion	Kasbiy qadriyatlar, o'zini o'zi rivojlantirishga intilish, akademik mas'uliyat	Kasbiy faollik kuchayadi
Raqamli kompetentlik	Raqamli platformalar va AI vositalaridan foydalanish ko'nikmalari	Raqamli pedagogik ishonch ortadi
Innovatsion-pedagogik	Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash	Innovatsion faoliyat faollashadi
Refleksiv-rivojlantiruvchi	Kasbiy faoliyatni tahlil qilish va baholash	O'zini o'zi rivojlantirish ehtiyoji shakllanadi
Institutsional qo'llab-quvvatlash	Rahbariyat yordami, akademik erkinlik, mentorlik	Kasbiy qoniqish ortadi
Rag'batlantirish	Moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimi	Kasbiy motivatsiya barqarorlashadi
Raqamli ekotizim	LMS, sun'iy intellekt, elektron resurslar va raqamli infratuzilma	Kasbiy samaradorlik oshadi

Jadvalda keltirilgan omillar o'zaro funksional bog'liqlikda faoliyat yuritadi. Ularning har biri kasbiy motivatsiyaning ma'lum jihatini rivojlantirsa-da, kompleks qo'llanilgandagina professor-o'qituvchilarning raqamli ta'lim sharoitidagi kasbiy faolligini ta'minlay oladi.

1. **Qadriyatli-motivatsion omillar.** Kasbiy motivatsiyaning asosini professor-o'qituvchining kasbga bo'lgan qadriyaviy munosabati, pedagogik faoliyatning ijtimoiy ahamiyatini anglash hamda uzluksiz o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan ichki ehtiyoj tashkil etadi. Raqamli ta'lim sharoitida pedagogning innovatsion faoliyatga ochiqligi va yangi texnologiyalarni o'zlashtirishga tayyorligi aynan ichki motivatsiya darajasi bilan belgilanadi.
2. **Raqamli kompetentlik omillari.** Raqamli kompetentlik professor-o'qituvchining zamonaviy ta'lim platformalari, sun'iy intellekt vositalari, virtual ta'lim muhiti va elektron resurslardan samarali foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli kompetentlikning rivojlanishi pedagogning kasbiy ishonchini oshirib, yangi texnologiyalarni qo'llashga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi.
3. **Innovatsion-pedagogik omillar.** Innovatsion pedagogik faoliyat professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini qo'llab-quvvatlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Muammoli o'qitish, loyiha metodlari, gibrid ta'lim, adaptiv o'qitish va sun'iy intellekt asosidagi ta'lim texnologiyalaridan foydalanish pedagogning ijodiy faolligini oshirib, kasbiy o'sishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.
4. **Refleksiv-rivojlantiruvchi omillar.** Refleksiv faoliyat professor-o'qituvchining o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilishi, mavjud yutuq va kamchiliklarini baholashi hamda individual rivojlanish strategiyasini belgilash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari refleksiv kompetensiyaning rivojlanganligi kasbiy motivatsiyaning barqarorligini ta'minlovchi muhim omillardan biri ekanligini ko'rsatdi.
5. **Institutsional qo'llab-quvvatlash.** Professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishda ta'lim muassasasida yaratilgan tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlar alohida ahamiyatga ega. Akademik erkinlik, mentorlik tizimi, ilmiy loyihalarda ishtirok etish imkoniyatlari, malaka oshirish dasturlari va rahbariyat tomonidan qo'llab-quvvatlash pedagoglarning kasbiy faolligini rag'batlantiradi.
6. **Rag'batlantirish omillari.** Kasbiy motivatsiyaning barqaror rivojlanishi moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimining uyg'unligiga bog'liq. Ilmiy yutuqlarni e'tirof etish, kasbiy muvaffaqiyatlarni ommalashtirish, grantlar, mukofotlar va akademik martaba o'sishi professor-o'qituvchilarning kasbiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.
7. **Raqamli ekotizim omillari.** Raqamli ekotizim zamonaviy ta'lim platformalari, elektron kutubxonalar, LMS tizimlari, sun'iy intellekt servislaridan foydalanish imkoniyatlarini o'z ichiga oladi. Mazkur infratuzilmaning rivojlanganligi professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini optimallashtirib, vaqt resurslarini tejash, o'quv materiallarini tezkor ishlab chiqish va ta'lim jarayonini individuallashtirish imkonini beradi.

Olib borilgan tahlillar asosida raqamli ta'lim sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish quyidagi mantiqiy ketma-ketlikda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

1) Qadriyatlarni shakllantirish → 2) Raqamli kompetentlikni rivojlantirish → 3) Innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash → 4) Refleksiv tahlil → 5) Institutsional rag'batlantirish → 6) Raqamli ekotizimdan samarali foydalanish → Natija: Barqaror kasbiy motivatsiyani shakllantirish.

Taklif etilgan model kasbiy motivatsiyani rivojlantirishni shaxsiy, pedagogik va institutsional omillarning uzviy integratsiyasiga tayangan holda tashkil etishga xizmat qiladi hamda raqamli ta'lim sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyati samaradorligini oshirish uchun konseptual asos vazifasini bajaradi.

Tadqiqot natijalari raqamli ta'lim sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasi shaxsning individual xususiyatlari bilan bir qatorda, ta'lim muassasasida yaratilgan pedagogik muhit, raqamli infratuzilma, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlanish imkoniyatlari bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatdi. Bu kasbiy motivatsiyani alohida psixologik hodisa sifatida emas, balki pedagogik tizimning ko'p komponentli natijasi sifatida talqin qilish zarurligini anglatadi.

Tadqiqot davomida aniqlangan qadriyatli-motivatsion omillar A. Maslowning ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasi hamda E. Deci va R. Ryan tomonidan ishlab chiqilgan o'z-o'zini belgilash nazariyasining asosiy g'oyalari bilan uyg'unlashadi. Mazkur nazariyalarda ichki motivatsiya shaxsning mustaqilligi, kasbiy kompetentligini namoyon etish imkoniyati va ijtimoiy ahamiyatga ega faoliyatni amalga oshirish ehtiyoji bilan izohlanadi. Biroq tadqiqotimiz natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli ta'lim sharoitida ichki motivatsiya professor-o'qituvchining raqamli kompetentligini rivojlantirish, innovatsion faoliyatga jalb etilishi hamda sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish imkoniyatlari bilan ham mustahkam bog'liq.

Raqamli kompetentlikning kasbiy motivatsiyaga ta'siri DigCompEdu va UNESCO ICT Competency Framework for Teachers konsepsiyalarida ham e'tirof etilgan. Mazkur hujjatlarda pedagoglarning raqamli texnologiyalarni egallashi ta'lim sifatini oshirishning muhim sharti sifatida talqin etiladi. Tadqiqot natijalari ushbu yondashuvlarni rivojlantirgan holda raqamli kompetentlik nafaqat kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishini, balki professor-o'qituvchilarning kasbiy ishonchini, innovatsion faolligini va kasbiy motivatsiyasini ham kuchaytirishini ko'rsatdi.

Tahlillar institutsional qo'llab-quvvatlashning kasbiy motivatsiyaga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Akademik erkinlik, mentorlik, ilmiy loyihalarda ishtirok etish, malaka oshirish dasturlari va ochiq akademik hamkorlik professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shu jihatdan tadqiqot natijalari uzluksiz kasbiy rivojlanishni ta'lim muassasasining strategik boshqaruv tizimi bilan integratsiyalash zarurligini ko'rsatadi.

Refleksiv-rivojlantiruvchi omillarni tahlil qilish natijasida professor-o'qituvchilarning o'z pedagogik faoliyatini muntazam tahlil qilishi, individual rivojlanish maqsadlarini belgilashi va kasbiy natijalarini baholab borishi motivatsiyaning barqarorligini ta'minlovchi muhim omillardan biri ekanligi aniqlandi. Refleksiya pedagogning kasbiy muvaffaqiyatlarini anglash, mavjud muammolarni aniqlash va yangi rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish imkonini beradi.

Tadqiqotning muhim natijalaridan biri sun'iy intellekt va raqamli ekotizimning kasbiy motivatsiyaga ta'sirini pedagogik nuqtai nazardan asoslashdan iborat. Sun'iy intellekt vositalari o'quv materiallarini ishlab chiqish, baholash, ma'lumotlarni tahlil qilish va individual ta'limni loyihalash jarayonlarini soddalashtirib, professor-o'qituvchilarning ijodiy faoliyati uchun vaqt resurslarini kengaytiradi. Natijada ular kasbiy faoliyatning mazmunli jihatlariga ko'proq e'tibor qaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu bilan birga, mazkur vositalardan samarali foydalanish uchun raqamli savodxonlik, axborot xavfsizligi va sun'iy intellekt etikasi bo'yicha kompetensiyalarni rivojlantirish zarur.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish omillarini alohida elementlar sifatida emas, balki qadriyatli-motivatsion, raqamli kompetentlik, innovatsion-pedagogik, refleksiv-rivojlantiruvchi, institutsional qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirish va raqamli ekotizim komponentlarining o'zaro funksional bog'liqligiga asoslangan yaxlit pedagogik tizim sifatida konseptuallashtirilganligi bilan belgilanadi.

Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini oshirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqishda, malaka oshirish dasturlarini modernizatsiya qilishda, raqamli pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'quv kurslarini takomillashtirishda hamda professor-o'qituvchilar faoliyatini rag'batlantirish tizimini takomillashtirishda metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan nazariy tahlillar va ilmiy umumlashtirishlar asosida quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchidan, raqamli ta'lim sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasi pedagogik faoliyat samaradorligini belgilovchi strategik omillardan biri hisoblanadi. Raqamli transformatsiya sharoitida kasbiy motivatsiya faqat shaxsiy ehtiyoj va qiziqishlar bilan emas, balki ta'lim muassasasida yaratilgan tashkiliy-pedagogik muhit, raqamli infratuzilma, akademik qo'llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlanish imkoniyatlari bilan ham belgilanadi.

Ikkinchidan, professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tizimlashtirilib, ularning qadriyatli-motivatsion, raqamli kompetentlik, innovatsion-pedagogik, refleksiv-rivojlanti-

ruvchi, institutsional qo‘llab-quvvatlash, rag‘batlantirish va raqamli ekotizim komponentlaridan iborat yaxlit pedagogik tizimni tashkil etishi asoslandi. Mazkur komponentlarning o‘zaro uyg‘unligi kasbiy motivatsiyaning barqaror rivojlanishini ta’minlaydi.

Uchinchidan, raqamli kompetentlik va sun’iy intellekt vositalaridan pedagogik maqsadga muvofiq foydalanish professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini kuchaytiruvchi muhim omillardan biri ekanligi aniqlandi. Raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llash pedagogning kasbiy ishonchini, innovatsion faolligini va o‘zini o‘zi rivojlantirishga bo‘lgan intilishini rag‘batlantiradi.

To‘rtinchidan, refleksiv faoliyat va uzluksiz kasbiy rivojlanish professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlovchi asosiy pedagogik mexanizmlar sifatida namoyon bo‘ladi. Kasbiy faoliyatni muntazam tahlil qilish, individual rivojlanish maqsadlarini belgilash va pedagogik tajribani takomillashtirib borish motivatsiyaning uzoq muddatli barqarorligini ta’minlaydi.

Beshinchidan, ishlab chiqilgan pedagogik model professor-o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish bo‘yicha kompleks yondashuvni taklif etadi hamda oliy ta’lim muassasalarida malaka oshirish dasturlarini takomillashtirish, raqamli kompetentlikni rivojlantirish, akademik mentorlik tizimini kuchaytirish va pedagoglarni rag‘batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

- professor-o‘qituvchilarning individual kasbiy rivojlanish dasturlariga raqamli kompetentlik va sun’iy intellekt vositalaridan foydalanishga oid modullarni kiritish;
- oliy ta’lim muassasalarida kasbiy motivatsiyani muntazam baholash va monitoring qilish indikatorlarini ishlab chiqish;
- mentorlik, professional hamjamiyatlar va refleksiv seminarlar faoliyatini tizimli yo‘lga qo‘yish;
- professor-o‘qituvchilarning innovatsion pedagogik faoliyatini moddiy va ma’naviy rag‘batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish;
- raqamli ta’lim muhitida kasbiy motivatsiyani qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan institutsional strategiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish.

Kelgusidagi tadqiqotlarda ishlab chiqilgan pedagogik modelning samaradorligini tajriba-sinov ishlari orqali empirik baholash, kasbiy motivatsiya darajasini aniqlash mezonlari va diagnostik vositalarini takomillashtirish hamda sun’iy intellekt texnologiyalarining professor-o‘qituvchilarning motivatsiyasi va pedagogik natijadorligiga uzoq muddatli ta’sirini o‘rganish istiqbolli ilmiy yo‘nalishlar sifatida qaraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. UNESCO. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. Paris: UNESCO, 2018.
2. Hargreaves A., Fullan M. Professional Capital: Transforming Teaching in Every School. New York: Teachers College Press, 2012.
3. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To‘rayev A.B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toshkent: Sano-standart, 2015. – 120 b.
4. Йўлдошев Ж.Г., Усмонов С.А. Педагогик технология асослари. – Тошкент: Ўқитувчи, 2004. – 104 б.
5. Maslow A.H. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1987. – 293 p.
6. Deci E.L., Ryan R.M. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. – New York: Plenum Press, 1985. – 371 p.
7. Redeker C., Punie Y. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. – 95 p.
8. Darling-Hammond L., Hyler M.E., Gardner M. Effective Teacher Professional Development. – Palo Alto: Learning Policy Institute, 2017. – 132 p.
9. Deci E.L., Ryan R.M. Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. – New York: Guilford Press, 2017. – 756 p.
10. Ryan R.M., Deci E.L. Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions // Contemporary Educational Psychology. – 2000. – Vol. 25, No. 1. – P. 54–67.
11. Davis F.D. Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology // MIS Quarterly. – 1989. – Vol. 13, No. 3. – P. 319–340.
12. Venkatesh V., Morris M.G., Davis G.B., Davis F.D. User Acceptance of Information Technology: Toward a Unified View // MIS Quarterly. – 2003. – Vol. 27, No. 3. – P. 425–478.
13. Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. – New York: W.H. Freeman and Company, 1997. – 604 p.
14. Seligman M.E.P. Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being. – New York: Free Press, 2011. – 368 p.
15. Schaufeli W.B., Bakker A.B. Job Demands, Job Resources, and Their Relationship with Burnout and Engagement: A Multi-Sample Study // Journal of Organizational Behavior. – 2004. – Vol. 25, No. 3. – P. 293–315.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.